

Sygn. akt III CZP 51/07

UCHWAŁA

Dnia 29 czerwca 2007 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Tadeusz Żyznowski (przewodniczący)

SSN Józef Frąckowiak

SSA Marta Romańska (sprawozdawca)

Protokolant Beata Rogalska

w sprawie z wniosku AG

przeciwko RS

o egzekucję świadczenia pieniężnego na skutek skargi wierzyciela

na czynności Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w W.

przy uczestnictwie RS,

po rozpoznaniu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym w dniu 29 czerwca 2007 r.,

zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Okręgowy w W.

postanowieniem z dnia 8 marca 2007 r., sygn. akt [...],

"Czy badanie upływu terminu spełnienia świadczenia wskazanego w tytule wykonawczym w postaci orzeczenia sądowego należy do organu egzekucyjnego, czy też kwestia ta badana jest wyłącznie przez Sąd w postępowaniu klauzulowym ?"

podjął uchwałę:

Organ egzekucyjny nie jest uprawniony do badania wymagalności świadczenia, które dłużnik ma spełnić w wykonaniu obowiązku naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem (art. 72 § 2 k.k. i art. 74 k.k.), po nadaniu takiemu tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności.

Uzasadnienie

Problem prawny przedstawiony Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia przez Sąd Okręgowy w W. powstał w postępowaniu wywołanym zażaleniem wierzyciela AG na postanowienie Sądu Rejonowego w W., wydane w wyniku rozpoznania skargi wierzyciela na postanowienie Komornika przy Sądzie Rejonowym w W. z 4 maja 2004 r., którym Komornik oddalił wniosek o wszczęcie postępowania egzekucyjnego skierowany przeciwko KZ i RS. Do wniosku egzekucyjnego wierzyciel dołączył tytuł egzekucyjny – wyrok Sądu Rejonowego w W. z 8 grudnia 2004 r., którym Sąd zobowiązał KZ i RS do naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem przez uiszczenie na rzecz AG kwoty 6.123 zł w terminie 2 lat od daty uprawomocnienia się wyroku. Ten tytuł egzekucyjny został zaopatrzony klauzulą wykonalności postanowieniem Sądu Rejonowego w W. z 8 marca 2005 r. w części odnoszącej się do opisanego wyżej obowiązku.

Postanowieniem z 13 października 2005 r. Sąd Rejonowy w W. umorzył postępowanie wobec KZ wobec cofnięcia środka zaskarżenia w tej części oraz oddalił dalej idącą skargę na czynności komornika. Sąd Rejonowy zaaprobował pogląd Komornika, iż roszczenie wierzyciela stwierdzone tytułem wykonawczym nie było wymagalne. W tytule egzekucyjnym wyznaczono bowiem dłużnikom termin dwóch lat od uprawomocnienia się wyroku do naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem. Dłużnicy winni zatem spełnić zasądzone świadczenie do 16 grudnia 2006 r., a wystąpienie przez wierzyciela z wnioskiem o wszczęcie egzekucji przed tą datą było przedwczesne.

W uzasadnieniu postanowienia z 8 marca 2007 r., Sąd Okręgowy wskazał, że ograniczenia w dopuszczalności oceny przedstawionego komornikowi tytułu wykonawczego tworzy art. 804 k.p.c. Z tego przepisu wynika, że organ egzekucyjny nie jest uprawniony do badania zasadności czy wymagalności obowiązku stwierdzonego tytułem wykonawczym. Niejednokrotnie jednak prawomocne orzeczenia sądowe zawierają rozstrzygnięcia odsuwające w czasie moment spełnienia świadczenia, czy to w następstwie rozłożenia tego świadczenia na raty, czy też wskutek odroczenia terminu jego wykonania. W tych warunkach, wątpliwym - zdaniem Sądu Okręgowego - jest, czy zakazem wynikającym z art. 804 k.p.c.

objęte są także sytuacje, w których wierzyciel żąda przeprowadzenia egzekucji na podstawie orzeczenia sądowego zaopatrzonego w klauzulę wykonalności, jeśli nie nadszedł wskazany w tym orzeczeniu termin spełnienia świadczenia. Poglądy prezentowane w piśmiennictwie, jakoby kwestia nadejścia zastrzeżonego w tytule egzekucyjnym terminu spełnienia świadczenia podlegała ocenie przez sąd w postępowaniu klauzulowym, z wyjątkiem jednak świadczeń periodycznych, których wymagalność jest badana przez organ egzekucyjny, zdaniem Sądu Okręgowego, nie są poparte głębszą argumentacją jurydyczną, pozwalającą na rozróżnienie obu sytuacji. Skoro z art. 776 k.c. w zw. z art. 777 § 1 pkt 1 k.p.c. wynika, że sąd nadaje klauzulę wykonalności orzeczeniu prawomocnemu, to kwestia wymagalności świadczenia stwierdzonego tytułem egzekucyjnym pozostawać musi poza zakresem rozpoznania w postępowaniu klauzulowym. Brzmienie art. 786 k.p.c. i art. 786¹ k.p.c., świadczy o tym, że nadejście zastrzeżonego w tytule egzekucyjnym terminu spełnienia świadczenia podlega badaniu tylko w postępowaniu klauzulowym, którego przedmiotem jest akt notarialny. Sąd Okręgowy odwołał się też do § 401 regulaminu wewnętrznego urzędowania sądów powszechnych z 19 listopada 1987 r. (Dz. U. 1987, nr 38, poz. 218, ze zm.), z którego wynika, że jeżeli orzeczeniem sądu nałożono obowiązek naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem, to sąd z urzędu przesyła osobie lub instytucji odpis lub wypis orzeczenia ze wzmianką o wykonalności, z poleceniem zawiadomienia sądu o niewykonaniu tego obowiązku przez zobowiązanego. W takiej sytuacji, wyrok zostaje zaopatrzony przez sąd w klauzulę wykonalności, chociaż nie nadszedł termin spełnienia świadczenia. Powyższe może oznaczać, że odmowa prowadzenia egzekucji przez organ egzekucyjny z powodu nienadejścia terminu spełnienia świadczenia nie ma charakteru (sprzecznego z art. 804 k.p.c.) badania wymagalności świadczenia, natomiast sprowadza się do oceny wykonania tego tytułu zgodnie z jego treścią – art. 803 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Zgodnie z definicją ustaloną w art. 776 k.p.c. tytuł wykonawczy, jest to tytuł egzekucyjny zaopatrzony w klauzulę wykonalności. Wyliczenie rodzajów dokumentów, które według art. 777 k.p.c. stanowią tytuły egzekucyjne dowodzi, że

nie są one kategorią jednorodną. Różnice pomiędzy poszczególnymi rodzajami tytułów egzekucyjnych dotyczą nie tylko formalnych cech dokumentów, którym ustawodawca przypisał taki status, ale także rodzajów obowiązków, które na podstawie tych tytułów mogą być egzekwowane i kręgu podmiotów uprawnionych i obowiązanych w postępowaniu egzekucyjnym prowadzonym na podstawie danego rodzaju tytułu.

Niejednakowy status poszczególnych grup tytułów egzekucyjnych przekłada się na różnice w wyznaczeniu zakresu rozpoznania i orzekania sądu w postępowaniu klauzulowym, które – co do zasady - zmierza do zbadania, czy dokument przedstawiony przez wierzyciela ma cechy tytułu egzekucyjnego w rozumieniu art. 777 k.p.c. względnie także w rozumieniu przepisów szczególnych, oraz czy może być podstawą prowadzenia egzekucji w określonym układzie podmiotowym.

2. Występujący w sprawie problem prawny dotyczy zakresu rozpoznania sprawy w postępowaniu klauzulowym oraz zakresu związania organu egzekucyjnego wydanym w tym postępowaniu orzeczeniem. Formułując pytanie Sąd Okręgowy posłużył się ogólnym pojęciem „tytuł wykonawczy w postaci orzeczenia sądowego, w którym zastrzeżono dłużnikowi termin dla spełnienia świadczenia”. Takie postawienie problemu można by zaakceptować tylko w razie stwierdzenia, że wszystkie orzeczenia sądowe, w których zastrzeżono dłużnikowi termin dla spełnienia świadczenia mają jednakowy charakter, a termin wyznaczony dłużnikowi dla wykonania orzeczonego obowiązku jest w każdym przypadku terminem wymagalności cywilnej wierzytelności wierzyciela (art. 455 k.c.). Tymczasem kategoria orzeczeń sądowych, które są tytułami egzekucyjnymi w rozumieniu art. 777 § 1 pkt 1 k.p.c. ma niejednolity charakter.

Zakres rozpoznania sądu w postępowaniu klauzulowym nie jest szeroki, ale obejmuje ocenę, czy obowiązek stwierdzony tytułem egzekucyjnym może być egzekwowany jako wymagalny, z tej racji, że tytuł jest prawomocny lub natychmiast wykonalny. Wbrew stanowisku Sądu Okręgowego, o dopuszczalności nadania klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu nie decyduje zatem sama prawomocność orzeczenia stwierdzającego dany rodzaj obowiązku. W odniesieniu do tytułów egzekucyjnych stanowiących wyroki sądowe wydane w sprawach

cywilnych problem wymagalności obowiązku, który ma podlegać egzekucji rozważany jest w postępowaniu klauzulowym niezwykle rzadko, bowiem wymagalność świadczenia jest przesłanką wyroku uwzględniającego powództwo. Problem tego rodzaju powstaje właściwie tylko w sytuacji, gdy sąd skorzystał z uprawnienia do wyznaczenia odpowiedniego terminu spełnienia świadczenia względnie do rozłożenia świadczenia na raty (art. 320 k.p.c.), ale też w warunkach z art. 624 i art. 1060 § 2 k.p.c.

Wymagalność roszczenia jako przesłanka nadania klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu ma znaczenie daleko większe w przypadku tytułów nie pochodzących od sądu. Dla aktów notarialnych ustawodawca wyraźnie tę kwestię uregulował i stwierdził, że upływ terminu określonego w akcie stanowi przesłankę nadania mu klauzuli wykonalności (art. 786¹ k.p.c.). Interpretacja *a contrario* z art. 786¹ k.p.c. prowadząca do wniosków, że upływ terminu do spełnienia świadczenia nie stanowi już przesłanki w postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności tytułom egzekucyjnym innym niż akt notarialny, nie jest możliwa do zaakceptowania. Nie ma żadnych racjonalnych powodów, dla których należałoby tworzyć różnice pomiędzy sposobem badania terminu wymagalności świadczenia określonego w tytule egzekucyjnym w formie aktu notarialnego, a innymi rodzajami tytułów egzekucyjnych, w tym pozasądowych.

W piśmiennictwie zgodnie przyjmuje się, że termin spełnienia świadczenia jednorazowego określony w tytule egzekucyjnym jest przedmiotem badania sądu w postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu. Nadejście terminu, w którym dłużnik ma obowiązek spełnić świadczenie stanowi przy tym merytoryczną przesłankę nadania klauzuli wykonalności. Pewne rozbieżności można dostrzec w wypowiedziach odnoszących się do kwestii oceny w postępowaniu klauzulowym wymagalności świadczeń okresowych oraz świadczenia w sytuacji rozłożenia go na raty. W judykaturze przeważa pogląd, że klauzulę nadaje się wówczas całemu tytułowi, a na podstawie takiego tytułu komornik ściągą poszczególne świadczenia okresowe albo raty dopiero z nadejściem terminu ich wymagalności. W nauce wyrażane są też poglądy, że tytułom stwierdzającym przyszłe powtarzające się świadczenia sąd nadaje klauzulę wykonalności także co do świadczeń jeszcze niewymagalnych, co znajduje

uzasadnienie w brzmieniu art. 883 § 2 k.p.c., zaś w przypadku świadczeń rozłożonych na raty, tytułowi należy nadawać odrębnie klauzule wykonalności co do poszczególnych rat. Dla rozstrzygnięcia o zagadnieniu prawnym przedstawionym przez Sąd Okręgowy nie jest konieczne przeprowadzenie pogłębionej analizy zaprezentowanej wyżej praktyki i poglądów literatury, bo nie ma wątpliwości co do tej kwestii, że orzeczenie o zobowiązaniu skazanego do naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem w ciągu dwóch lat od daty uprawomocnienia się wyroku nie czyni zasądnionego świadczenia okresowym ani też nie prowadzi do rozłożenia go na raty.

Jednolicie przyjmowane w judykaturze i w literaturze stanowisko, że wymagalność świadczeń jednorazowych podlega badaniu w postępowaniu klauzulowym, należy zaakceptować. Powierzenie obowiązku badania wymagalności świadczenia stwierdzonego tytułem wykonawczym organowi egzekucyjnemu stałoby w sprzeczności z art. 804 k.p.c., stosownie do którego organ egzekucyjny nie jest uprawniony do badania zasadności i wymagalności obowiązku objętego tytułem wykonawczym. W efekcie ani przed komornikiem, ani przed sądem rozpoznającym skargę na jego czynności nie można skutecznie podnosić, że objęte tytułem wykonawczym roszczenie nie istnieje lub nie jest wymagalne. Organ egzekucyjny jest uprawniony do badania tytułu tylko pod względem formalnym, a w szczególności, czy odpowiada on wymaganiom oznaczonym w art. 783 k.p.c. (por. postanowienia Sądu Najwyższego z 24 września 1986 r., III CRN 178/86, OSP 1989, nr 2, poz. 60, z 27 stycznia 1971 r., II CZ 16/71, OSNC 1971, nr 9, poz. 162, z 24 sierpnia 1973 r., II PZ 34/73, LEX 7295).

3. Sprawa, w której powstał problem prawny przedstawiony w pytaniu Sądu Okręgowego dotyczy tytułu egzekucyjnego wydanego przez sąd karny i stwierdzającego obowiązek naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem w związku z warunkowym zawieszeniem wykonania kary pozbawienia wolności. Podstawą dla wydania tego rodzaju rozstrzygnięcia przez sąd karny był art. 72 § 2 k.k. i art. 74 k.k.

Według art. 72 § 1 i 2 k.k., zawieszając wykonanie kary sąd może zobowiązać skazanego do naprawienia szkody w całości lub w części chyba, że orzekł środek

karny wymieniony w art. 39 pkt 5 k.k., a zatem na podstawie tego przepisu orzekł o obowiązku naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem.

Z art. 74 § 1 k.k. wynika, że stosując art. 72 k.k. sąd winien określić czas i sposób wykonania nakładanych na skazanego obowiązków wymienionych w tym przepisie, a czyni to po wysłuchaniu skazanego. Tak też wypowiedział się w tej kwestii Sąd Najwyższy w wyroku z 24 maja 2005 r., I KZP 17/05 (OSN KW 2005, nr 7-8, poz. 59), wskazując przy tym, że oprócz wyników analizy językowej, za takim stanowiskiem przemawia konieczność wywołania realnej dolegliwości dla skazanego. Spełnienie probacyjnego celu obowiązków określonych w art. 72 k.k. może bowiem tkwić właśnie w określeniu czasu i sposobu ich wykonania, co w szczególności uwidacznia się na gruncie obowiązku naprawienia szkody. Z punktu widzenia zatem systemu działania materialnego, procesowego i wykonawczego prawa karnego, rozstrzygnięcie jedynie o rodzaju obowiązków nałożonych na skazywanego, bez określenia czasu i sposobu ich wykonania, nie spełnia wymogów precyzyjności i jednoznaczności wyroku skazującego, ani też celu gwarancyjnego wobec skazywanego, który do końca nie potrafi określić dotkliwości i dolegliwości wymierzonej kary. Wysłuchując skazanego przed określeniem warunków wykonania obowiązków orzekanych na podstawie art. 72 k.k. sąd może pozyskać wiedzę niezbędną do takiego ustalenia warunków zawieszenia kary, by dobrowolne spełnienie przez skazanego obowiązków było realne w kontekście jego możliwości zarobkowania, warunków socjalno-bytowych i predyspozycji. Skutkiem niewykonania obowiązku naprawienia szkody może, ale nie musi, być zarządzenie wykonania kary (art. 75 § 2 k.k.), przy czym większe znaczenie dla podjęcia decyzji w tym przedmiocie ma w judykaturze nie to, czy osiągnięty został rezultat przewidziany w orzeczeniu warunkowo zawieszającym wykonanie kary, ale to, czy skazanemu można przypisać winę w zaniechaniu wykonania obowiązku.

Wobec skazanego na karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, sąd może w okresie próby - jeżeli względy wychowawcze za tym przemawiają - ustanawiać, rozszerzać lub zmieniać obowiązki wymienione w art. 72 § 1 pkt 3-8 k.k. albo od wykonania nałożonych obowiązków zwolnić, z wyjątkiem jednak obowiązku naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem, jak również oddać skazanego pod dozór albo od dozoru zwolnić (art. 74 § 2 k.k.).

4. Obowiązek naprawienia szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym, w tym i mającym cechy przestępstwa, przewidziany jest także w prawie cywilnym (art. 415 i n. k.c.). Korespondująca z obowiązkiem sprawcy wierzytelność poszkodowanego staje się wymagalna według reguł ustalonych w prawie cywilnym, które nie daje sądowi generalnej kompetencji do kształtowania stosunku prawnego przez odroczenie terminu spełnienia świadczenia pieniężnego, a jedynie w wyjątkowych okolicznościach umożliwia rozłożenie go na raty (art. 320 k.p.c.).

5. W aktualnie obowiązującym stanie prawnym orzeczenie sądu karnego nakładające na skazanego obowiązek naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem jest tytułem egzekucyjnym, który po nadaniu mu klauzuli wykonalności może stać się podstawą egzekucji. Powyższe wynika z art. 107 § 1 i 2 k.p.k., który stanowi, że sąd, który orzekł co do roszczeń majątkowych, nadaje na żądanie osoby uprawnionej klauzulę wykonalności orzeczeniu podlegającemu wykonaniu w drodze egzekucji, a za orzeczenia co do roszczeń majątkowych uważa się również orzeczenia nakładające obowiązek naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę oraz nawiązkę orzeczoną na rzecz pokrzywdzonego, jeżeli nadają się one do egzekucji w myśl przepisów Kodeksu postępowania cywilnego.

Nadanie klauzuli następuje według przepisów kodeksu postępowania cywilnego (art. 26 k.k.w.). Nie jest przy tym rzeczą sądu orzekającego o nadaniu klauzuli wykonalności badanie zasadności zobowiązania do świadczenia majątkowego, zawartego w wyroku (zobowiązania do naprawienia szkody), a jedynie ocena wykonalności orzeczenia oraz zdolności do wykonania go w drodze egzekucji (tak też - Sąd Apelacyjny w Krakowie w postanowieniach z 13 grudnia 2002 r., II AKz 583/02, KZS 2002, nr 12, s. 37 i z 29 czerwca 2000 r., II Akz 211/00, KZS 2000, nr 7-8, s. 47).

W uzasadnieniu postanowienia z 8 marca 2007 r. Sąd Okręgowy odwołał się do § 401 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 19 listopada 1987 r. - regulamin wewnętrznego urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. 1987, nr 38, poz. 218, ze zm.), który stanowił, że jeżeli nałożono obowiązek naprawienia w całości lub w części szkody wyrządzonej przestępstwem na osobę, wobec której warunkowo umorzono postępowanie, warunkowo zawieszono wykonanie kary lub którą warunkowo przedterminowo zwolniono, to sąd przesyła pokrzywdzonej

przestępstwem osobie lub instytucji odpis lub wypis z orzeczenia ze wzmianką o wykonalności, z poleceniem zawiadomienia sądu w razie niewykonania przez zobowiązanego tego obowiązku. Z tej regulacji Sąd Okręgowy wyciągnął wniosek, że w postępowaniu klauzulowym sąd karny nie bada kwestii wymagalności orzeczonego wobec skazanego obowiązku naprawienia szkody, a orzeczenie nakładające tego rodzaju obowiązek może być podstawą egzekucji natychmiast po uprawomocnieniu się. Trzeba jednak zauważyć, że wzmianka o wykonalności nie jest tożsama z klauzulą wykonalności, a z późniejszych aktów o randze ustawy (art. 196 k.k.w.) wynika, że jeżeli sąd karny nałożył obowiązek naprawienia szkody, to pokrzywdzonemu doręcza się jedynie tytuł egzekucyjny, nie zaś tytuł wykonawczy. Orzeczeniu temu sąd nie nadaje zatem z urzędu klauzuli wykonalności, ale na żądanie osoby uprawnionej. Za takim rozwiązaniem przemawia aktualnie obowiązujący § 376 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 23 lutego 2007 r. - regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. 2007, nr 38, poz. 249), w brzmieniu: „W razie orzeczenia obowiązku naprawienia szkody, zadośćuczynienia, nawiązki lub świadczenia pieniężnego, sąd z urzędu, bez pobierania opłat, przesyła za zwrotnym poświadczeniem odbioru pokrzywdzonemu lub innej osobie uprawnionej tytuł egzekucyjny”.

Nadanie klauzuli wykonalności wyrokowi zobowiązującemu skazanego do naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem w związku z warunkowym zawieszeniem wykonania kary następuje zatem w postępowaniu klauzulowym, prowadzonym przez sąd karny, który wydał tytuł egzekucyjny, z inicjatywy wierzyciela tego obowiązku.

6. W piśmiennictwie przeważa pogląd, że jeżeli określenie warunków wykonania środka probacyjnego przewidzianego w art. 72 § 2 k.k. polega na oznaczeniu terminu naprawienia szkody, to do tego momentu wyłączona jest możliwość nadania wyrokowi w tej części klauzuli wykonalności, a przed tą datą orzeczenie sądu karnego nie nadaje się do egzekucji w rozumieniu art. 107 § 2 k.p.k. Przyjęcie takiego poglądu powinno prowadzić do wniosku, że orzeczenie w wyroku karnym o obowiązku naprawienia szkody nie wyłącza możliwości dochodzenia naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem w oddzielnym postępowaniu. Nie sposób bowiem przyjąć, żeby poszkodowany musiał oczekiwać

z realizacją własnych uprawnień cywilnych, aż minie termin wyznaczony sprawcy szkody w wyroku karnym do jej naprawienia. Tak też w tej kwestii wypowiedział się Sąd Najwyższy w wyroku z 7 lipca 2000 r., I PKN 724/99, OSN P 2002, nr 2, poz. 38. Sąd Najwyższy podkreślił przy tym, że zaproponowane ujęcie pozostaje w zgodzie z funkcją obowiązków określonych w art. 72 k.k. i nakładanych na skazanego w okresie próby. Sposób wywiązywania się z tych obowiązków ma stanowić dla sądu podstawę oceny w zakresie spełniania przez skazanego założeń co do pozytywnej prognozy stanowiącej przesłankę warunkowego zawieszenia wykonania kary. Na tej między innymi podstawie sąd ma wnioskować, czy skazany w okresie próby podporządkował się rygorom porządku prawnego.

Skoro wykonanie obowiązku naprawienia szkody może być przez sąd karny stosujący środek probacyjny odroczone, to nie można odmówić wierzycielowi interesu prawnego we wcześniejszym uzyskaniu świadczenia odszkodowawczego, tym bardziej, że *de lege lata* nie ma on żadnego realnego wpływu na warunki orzeczenia środka probacyjnego. Ryzyko podwójnej egzekucji może być przy tym wyeliminowane albo poprzez uwzględnienie w postępowaniu cywilnym prowadzonym równoległe lub później tego, w jakim zakresie szkoda w dacie zamknięcia rozprawy została już naprawiona względnie w drodze powództwa przewidzianego w art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c.

Dalsze rozważania muszą jednak uwzględniać konsekwencje wynikające ze zmiany stanu prawnego, a mianowicie wyniki wykładni art. 415 § 6 k.p.k., w brzmieniu nadanym temu przepisowi ustawą z 10 stycznia 2003 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania karnego, ustawy o świadku koronnym oraz ustawy o ochronie informacji niejawnych (Dz. U. nr 17, poz. 155 ze zm.). W stanowiącym odpowiednik tego przepisu § 4 dawnego art. 415 k.p.k. mowa była bowiem tylko o zasądzonym na rzecz poszkodowanego odszkodowaniu. Na tym tle uznawano, że orzeczenie sądu karnego zasądzające odszkodowanie, w przeciwieństwie do obowiązku naprawienia szkody orzeczonego jako środek probacyjny, pociąga za sobą negatywną przesłankę procesową w postępowaniu cywilnym w postaci *res iudicata*. Po nowelizacji, w przepisie mowa jest także o obowiązku naprawienia szkody orzeczonemu jako środek probacyjny. Aktualnie także w piśmiennictwie

formułowane są poglądy, że po nowelizacji ustawy należy przyjąć, iż orzeczenie o nałożeniu obowiązku naprawienia szkody, pomimo odrębnej podstawy prawnej, stwarza stan *rei iudicatae* dla ewentualnych roszczeń cywilnych w tym zakresie, w jakim na sprawcę został nałożony tego rodzaju obowiązek. Tę interpretację wspiera stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w wyroku z 28 listopada 2006 r., IV KK 328/06 (OSN KW 2007, nr 2, poz. 14), w którym Sąd Najwyższy przyjął, że przez „obowiązek naprawienia szkody”, o jakim mowa w art. 415 § 5 zd. 2 k.p.k. należy rozumieć także obowiązek orzeczony na podstawie art. 72 § 2 k.k. W uzasadnieniu ustawy nowelizującej z 10 stycznia 2003 r. wyjaśniono przy tym, że ma ona na celu konsekwentne przeprowadzenie zakazu kumulowania rozstrzygnięć o charakterze kompensacyjnym, jeżeli odnoszą się do tej samej szkody (druk Sejmu IV kadencji nr 182). Powyższe oznacza, że orzeczenie sądu karnego nakładające na skazanego obowiązek naprawienia szkody w związku z warunkowym zawieszeniem wykonania kary tworzy stan rzeczy osądzonej co do tego rodzaju cywilnego obowiązku i odpowiadającego mu uprawnienia wierzyciela.

Zaakceptowanie tego poglądu wymusza jednak odejście od dotychczas prezentowanego stanowiska w kwestii znaczenia terminu wyznaczonego sprawcy szkody do jej naprawienia oraz w kwestii dopuszczalności prowadzenia egzekucji na podstawie orzeczenia sądu karnego orzekającego o obowiązku naprawienia szkody w określonym terminie. Przyjąć bowiem trzeba, że warunki określone przez sąd karny na zasadzie art. 74 k.k., w tym termin wykonania obowiązku naprawienia szkody, nie stoją na przeszkodzie wykonaniu tego obowiązku przy użyciu przymusu egzekucyjnego jeszcze przed upływem terminu wyznaczonego skazanemu przez sąd karny do wywiązania się z obowiązków nałożonych na niego w okresie próby. Ustalony przez sąd karny na podstawie art. 72 § 2 k.k. i art. 74 k.k. termin naprawienia szkody przez skazanego w związku z warunkowym zawieszeniem wykonania kary nie ma charakteru terminu wymagalności cywilnego roszczenia o naprawienie szkody wywołanej deliktem o cechach przestępstwa. O długości tego terminu decydują bowiem tylko okoliczności istotne dla spełnienia probacyjnego celu orzeczenia, a nie przesłanki wymagalności roszczenia wskazane w art. 455 k.c., czy przesłanki określone w art. 320 k.p.c. Poszkodowany nie ma żadnego wpływu na określenie tego terminu i nie można od niego wymagać, by oczekiwał z realizacją

własnych uprawnień cywilnych aż minie termin wyznaczony sprawcy szkody w wyroku karnym do jej naprawienia. W takim ujęciu termin wyznaczony przez sąd karny na podstawie art. 74 k.k. odgrywa rolę tylko przy ocenie karnoprawnych aspektów związanych z zarządzeniem wykonania kary, ale nie jest przeszkodą dla prowadzenia egzekucji obowiązku naprawienia szkody.

7. W sprawie, na tle której doszło do przedstawienia pytania prawnego kwestie powyższe schodzą jednak na plan dalszy, bowiem sąd rozpoznający skargę na czynności komornika ma do czynienia ze sprawą w momencie, gdy wierzyciel uzyskał już tytuł wykonawczy. Ocena znaczenia terminu wyznaczonego skazanemu do naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem na podstawie art. 74 k.k. należy do sądu, który prowadził w sprawie postępowanie klauzulowe. Ocena wyrażona przez ten sąd wiąże organ egzekucyjny, a to na podstawie art. 365 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Skutki wpływające z postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności potwierdza dodatkowo brzmienie art. 804 k.p.c.

Dokonana przez sąd orzekający w postępowaniu klauzulowym ocena przesłanek uprawniających do nadania klauzuli wykonalności może podlegać kontroli sądu odwoławczego w postępowaniu zażaleniowym, ale nie kontroli organu egzekucyjnego i sądu prowadzącego postępowanie ze skargi na czynności komornika. Dłużnik może zwalczać postanowienie o zaopatrzeniu tytułu egzekucyjnego klauzulą wykonalności w postępowaniu zażaleniowym, w terminie liczonym według reguł ustalonych w art. 795 § 2 k.p.c.

Reasumując stwierdzić trzeba, że organ egzekucyjny nie jest uprawniony do badania wymagalności świadczenia, które dłużnik ma obowiązek spełnić w wykonaniu obowiązku naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem (art. 72 § 2 k.k. i art. 74 k.k.) po nadaniu takiemu tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności.

Z przedstawionych względów Sąd Najwyższy podjął uchwałę, jak na wstępie.